

Kunz Ludvík, Národopisná musea států střední a východní Evropy. Katalog. (Malé tisky číslo 5 Národopisného oddělení Moravského musea v Brně. Řídí Ludvík Kunz.) Brno 1958, str. 245.

Navedena knjiga daje pregled notranjega znanstvenega dela in organizacije etnografskih muzejskih ustanov v srednji in vzhodni Evropi. V imenovanem katalogu so objavljeni raznovrstni podatki o 47 etnografskih muzejih in etnografskih oddelkih raznih muzejev.

Ce pomislimo, da je v zadnjih desetletjih močno naraslo število etnografskih muzejev po svetu in s tem tudi potreba po pregledu njihove dejavnosti, bomo z veseljem sprejeli izdajo moravskega priročnika, čeprav so podatki marsikje pomanjkljivi. Take ali podobne pregledne revije so danes za muzeje že neogibno potrebne. Omenimo naj samo dobro znano in brez dvoma najvažnejšo mednarodno publikacijo ICOM NEWS, ki prinaša muzejske novice iz vseh delov sveta. Priročna periodika Moravskega muzeja v Brnu pa ima namen dajati pregled muzejskega dela in objavljati muzejske novitete na določenem ozemlju s sorodno zgodovinskim in kulturnim razvojem.

Knjiga, vezana v platno, je lepo urejena. Predgovor ima poleg češkega jezika še nemški, francoski in ruski prevod. Uvodnim besedam sledi osrednji del kataloga — poročilo muzejev po abecednem redu z izbranimi slikovnimi prilogami razstavnih primerkov in dvoran, ki prikazujejo različne načine razstavljanja. Med navedenimi muzejskimi ustanovami je uvrščenih tudi enajst etnografskih muzejev iz Jugoslavije.

Pavla Štrukelj

Catalogul Muzeului de Arta Populara al RPR. Bucuresti 1957, str. 161 s slikovnimi prilogami.

Pod vodstvom ravnatelja Tancred Bănăţeanu je kolektiv Muzeja ljudske umetnosti v Bukarešti izdal katalog o preurejenih razstavnih zbirkah v novi stavbi. Knjiga obsega kratek uvod, prevod tudi v ruščini in francoščini, razpored razstavnih dvoran in obilen slikovni material.

V uvodnih vrsticah se seznanimo z zgodovino muzeja in z reorganizacijo muzejske dejavnosti. Muzej, ki se je ob ustanovitvi leta 1906 imenoval »Muzej za etnografijo, umetno obrt in narodno umetnost«, je postal leta 1953 »Muzej ljudske umetnosti Ljudske republike Romunije«. Z novo reorganizacijo se je muzej specialno posvetil raziskovanju ljudske umetnosti v okviru različnih družbenih formacij. V 15 razstavnih dvoranah je razstavljenih 1200 najznačilnejših predmetov, ki so ilustrirani s fotografijami, teksti in risbami.

Poleg razstave se muzej ponaša tudi z lepo knjižnico, specialno fototeko in urejenimi risbami. Muzejske zbirke se neprestano bogatijo z novimi sistematičnimi pridobitvami. Razprave znanstvenih raziskovanj objavljajo v muzejskih publikacijah. Mnogo pozornosti posvečajo tudi študiju raznih načinov konserviranja in restavriranja muzejskih predmetov. Muzej se tesno povezuje z drugimi muzejskimi institucijami doma in v tujini. Večkrat organizira tudi občasne razstave v inozemstvu (po letu 1949 jih je bilo približno 50) z željo, da tudi drugi narodi spoznajo bogastvo in lepoto romunske ljudske umetnosti.

V platno vezana knjiga je lepo opremljena in skrbno urejena. Slikovno gradivo pa bo tudi bralcu v tujini dalo občo predstavo o romunski ljudski umetniški ustvarjalnosti.

Pavla Štrukelj

Takács Lajos, Históriaiások, históriák. Irta — Akadémiai kiadó. Budapest 1958. A Magyar Néprajzi Társaság könyvtára. Str. 127.

Madžarska etnologija je zamudila pred pol stoletja, ko so še »historiaši« — pevci zgodb, storij nastopali na sejmih, priliko, da bi opisali njih življenje, nastopanje in pesmi. Leta 1953, ko je avtor obravnavane knjige pričel

svoje delo, je našel le še štiri, ki pa niso več nastopali. Zato ima Takács tem večjo zaslugo, da je rešil mnogo gradiva in orisal to poglavje iz ljudskega življenja z vso ljubeznijo.

»História« (izg. hištoría) je v 16. in 17. stoletju pomenila resnično dogodbo, o kateri so mogli tudi peti. V 17. in 18. stoletju so to zvrst v madžarski literaturi opustili, kmetje pa so jih od srede 19. stoletja dalje obnavljali. In življenje teh ljudskih pesmi v tem razdobju obravnava knjiga.

V prvem delu »Življenje hištoríašev« piše Takács v več poglavjih o nastanku pétih zgodb, o nastopanju in vsem ostalem življenju pevcev. Ko je označil pomen pojmov hištoría, hištoríás, pripoveduje o njihovem popotovanju po deželi od sejma do sejma in po proščenjih, kjer so zbirali vesti o nenavadnih dogodkih (umorih, nesrečah, ropih), ki so jih nato postavili v verze ter jih peli. Pesemsko obliko pa so dajali tudi krajevnim legendam v zvezi z romarskimi kraji ter zgodbam o svetnikih. Historije so imele tradicionalno obliko.

Pevci pa so dajali svoje pesmi tudi tiskati v snopičih, največ v zakotnih tiskarnah, nekatere posebno priljubljene tudi po desetkrat, v 10.000 izvodih. Eden izmed njih je prodal pesem o sedmerih sirotah v sto tisoč izvodih. Na sejmih, proščenjih so peli svoje pesmi na uličnih vogalih in križiščih ter prodajali tiskane snopiče z besedilom. Včasih so zgodbo tudi na komedijantski način igrali. Mlajši pevci so tako prehodili poleti pol dežele, zlasti véliko nižino — Alföld. Pozimi pa so se pevci preživljali z rokodelstvom, prodajo koledarjev itd. Ker so se ločili od kmetov in prišli v stik z raznovrstnimi potepuhi, so govorili tudi skriven jezik, podobno kot srbski guslarji. Pri tej priliki naj omenim, da avtor mnogo navaja iz Murkovih spisov o potovanjih po Balkanu (iz let 1913 in 1915), ne pozna pa knjige Tragom srpskohrvatske narodne epike.

Poleg verzifikatorske in pevske spretnosti so bili potrebni tudi razni telesni pogoji, da je postal kdo pevec historij. Tako so bili mnogi slepi in pohabljeni. Morali so biti tudi nagnjeni k nestalnemu življenju. Morali pa so se svojega posla tudi učiti pri starejših in tudi v družinah so ga podedovali. Pomen hištoríašev je bil v tem, da so ohranili mnoge poteze stare madžarske pevske kulture — ki sega nazaj do slovanskih igricev — in da so širili novo umetniško zvrst, historijo s petjem, obenem pa so nudili preprosto berilo ljudem, ki so se še le seznanjali z branjem. Ljudsko življenje pa so bogatili s posebnimi doživetji in dajali značilno podobo ljudskim shajanjem.

V drugem delu knjige: »Dela hištoríašev, hištoríje« obravnava avtor teme, kompozicijo, začetne in končne pesmi, razvoj in razkroj te zvrsti. — V zaključnem delu »Hištorije med kmečkimi pesmimi« govori pisatelj predvsem o njih odnosu do znamenite madžarske ljudske balade, ki so se jim hištorije približale in jih je ljudstvo v najboljših primerih z njimi tudi enačilo, jih spreminilo v balado.

Lajos Takács ni obogatil s svojimi dognanji le madžarske in celotne etnologije, marveč tudi literarno vedo in zgodovino. Njegovo delo bo važno za primerjavo in kot izhodišče podobnih študij tudi pri drugih narodih. Metodčno pa je dober primer, kako etnologija v zvezi s celotnim življenjem drugače obravnava ustno slovstvo kot literarne znanosti.

Vilko Novak

Agrarethnographie, Vorträge der Berliner Tagung vom 29. September bis 1. Oktober 1955, Akademie-Verlag, Berlin 1957. 32 DM.

Že površen pregled naslovov referatov berlinske konference za vprašanja agrarne etnografije, na kateri so se zbrali številni etnografi, specialisti za to etnografsko panogo vsega sveta, ne glede na ideološko pripadnost, iz dežel z različnimi državnimi sistemi, kakor poudarja v uvodnem govoru Wolfgang Steinitz, govori o številnih vprašanjih, ki se z njimi ukvarjajo mnogi etno-